

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет інформаційних технологій та управління
(назва інституту, факультету, коледжу)

комп'ютерних наук і математики
(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов
2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРИКЛАДНЕ МАТЕМАТИЧНЕ І КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ:
ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ
(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності 111 (математика)
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня другого (магістерського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 111.00.02 (математичне моделювання)
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації _____
(назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробники:

Семеняка С.О., кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук і математики Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

Семеняка С.О., кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук і математики Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) комп'ютерних наук і математики

Протокол від 29 серпня 2019 р. № 9

Завідувач кафедри _____ (підпис) О.С. Литвин

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 111.00.02 (математичне моделювання))

(назва освітньої програми)

_____. 2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (В.В. Прошкін)

Робочу програму перевірено

_____. 2019 р.

Заступник директора/декана _____ (підпис) (І.Ю.Мельник)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	нормативна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:		
Аудиторні	32	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	50	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Прикладне математичне і комп'ютерне моделювання: Економіко-математичне моделювання фінансових процесів» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою інформаційних технологій і математики на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану спеціальності 111 (математика), освітньої програми 111.00.02 (математичне моделювання).

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) організації навчання.

Мета: фундаментальна підготовка фахівців у галузі математики, спроможних за допомогою математичного моделювання розв'язувати комплексні прикладні задачі дослідження та прогнозування реальних процесів.

Основним **завданням** вивчення дисципліни «Прикладне математичне і комп'ютерне моделювання: Економіко-математичне моделювання фінансових процесів» є ознайомлення з основами сучасного математичного апарату, необхідного для розв'язування теоретичних і прикладних задач в економіці; формування навичок математичного дослідження прикладних задач, побудови економіко-математичних моделей; формування логічного мислення, навичок самостійно працювати з математичною літературою.

Набуття **наступних компетентностей:**

Загальні компетентності

ЗК-1: Розуміння поставленої задачі; здатність проникати в суть явища, проблеми, завдання, виявляти характерні ознаки, суттєві риси та взаємозв'язки, проводити аналогії, узагальнювати; володіння системним, цілісним підходом до аналізу й оцінки ситуації та вирішення проблеми

ЗК-2: Здатність критично оцінювати отриману інформацію, використання логіки і раціональних міркувань, повнота аргументації для оцінки ситуації і правильності обраного шляху розв'язання задачі з урахуванням контексту.

ЗК-3: Відкритість до нових знань, ідей і технологій; здатність продукувати нестандартні ідеї, творчо підходити до вирішення проблеми чи виконання завдання.

ЗК-4: Здатність проявляти ініціативу та здійснювати лідерські функції в колективі задля досягнення спільної мети; здатність управляти проектами, організовувати командну роботу, ставити цілі, приймати і втілювати рішення; оцінювати та забезпечувати ефективність колективної роботи; здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі професійної діяльності.

ЗК-8: Здатність здобувати нові знання, уміння та інтегрувати їх з уже наявними; спроможність аналізувати явище, ситуацію, проблему, враховуючи різні параметри, фактори, причини; здатність адаптувати мислення для вирішення задач в змінених умовах чи нестандартних ситуаціях.

ЗК-10: Спроможність орієнтуватися у різних поглядах на проблему та шляхи її розв'язання, формувати власну думку; уміти формулювати задачу, аргументовано обирати оптимальні шляхи розв'язання, аналізувати й осмислювати отриманий розв'язок, переконливо його представляти.

Фахові компетентності

ФК-1: Фундаментальні знання обов'язкових навчальних дисциплін, включаючи обізнаність із окремими сучасними досягненнями, критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять.

ФК-2: Здатність проводити міркування, дотримуючись законів та правил математичної логіки.

ФК-3: Здатність проводити математичні доведення на базі аксіоматичного підходу, спроможність відрізнити правдоподібні аргументи від формально бездоганих.

ФК-4: Уміння розв'язувати типові та нетипові задачі, проблеми у сфері професійної діяльності та навчання, що передбачає застосування теорій, концепцій, методів, інноваційних підходів, збір та інтерпретацію інформації (даних), вибір інструментальних засобів.

ФК-6: Спроможність отримувати якісну інформацію на основі кількісних даних; спроможність розробляти експериментальні та спостережні дослідження й аналізувати дані, отримані на їхній основі.

ФК-8: Спроможність формулювати проблеми математично та в символній формі з метою спрощення їхнього аналізу й розв'язання; здатність розуміти і використовувати математичні засоби наочності (графіки, діаграми, таблиці, схеми та ін.) для ілюстрації, інтерпретації, аргументації; здатність використовувати допоміжні засоби та інструменти, насамперед інформаційні технології у навчанні та професійній діяльності; спроможність використовувати обчислювальні інструменти для чисельних і символних розрахунків та для постановки й розв'язання задач.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Прикладне математичне і комп'ютерне моделювання: Економіко-математичне моделювання фінансових процесів» студент повинен *знати*:

- сутність економетричного моделювання та його етапи;
- методи тестування економічної інформації;
- методи оцінювання параметрів економічної моделі з урахуванням особливостей конкретної економічної інформації;
- методи оцінювання достовірності моделі та її параметрів;
- методи економічного прогнозування з урахуванням особливостей економетричних моделей;

вміти:

- ідентифікувати змінні моделі;
- оцінювати параметри економетричної моделі в разі:

- нормально розподілених залишків моделі;
- мультиколінеарності незалежних змінних;
- наявності гетероскедастичності залишків;
- перевіряти достовірність моделі та її параметрів;
- виконувати точковий та інтервальний прогнози на основі економетричних моделей;
- визначати основні економічні характеристики взаємозв'язку та правильно їх тлумачити;
- опанувати методи побудови та реалізації економетричних моделей за допомогою персонального комп'ютера;
- застосовувати економетричні моделі в економічних дослідженнях;
- самостійно поглиблювати знання в галузі математичного моделювання економічних процесів і явищ.

Досягти наступних програмних результатів навчання:

ПРН-3-2: Володіти основами математичних дисциплін і теорій, які вивчають моделі природничих і соціальних процесів.

ПРН-3-3: Відтворювати ключові факти з різних складових частин математики, принципи *modus ponens* (правило виведення логічних висловлювань) та *modus tollens* (доведення від супротивного) і використовувати умови, формулювання, висновки, доведення та наслідки математичних тверджень у різних складових частинах математики; за допомогою графічних та інших засобів пояснювати, аргументувати, ілюструвати, інтерпретувати зміст математичних тверджень.

ПРН-3-4: Відтворювати базові знання фундаментальних розділів математики в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань і використання математичних методів у обраній професії.

ПРН-У-1: Пояснювати математичні концепції мовою, зрозумілою для нефаківців у галузі математики.

ПРН-У-3: Демонструвати уміння використовувати фундаментальні математичні закономірності при розв'язуванні теоретичних та прикладних математичних задач і проблем, які потребують, зокрема, інтеграції набутих знань, методів з різних розділів математики, в т.ч. багатокритеріальні задачі та задачі з неповними даними.

ПРН-У-4: Коректно проводити логічні міркування, грамотно вибудовувати доведення математичних фактів, використовуючи, в тому числі, класичні методи доведення (від супротивного, математичної індукції, конструктивний та ін.)

ПРН-У-12: Демонструвати уміння працювати в команді, поступаючи етично та відповідально.

ПРН-У-13: Уміти формулювати математичну / педагогічну задачу, знаходити й аналізувати відповідності між поставленою задачею й існуючими моделями, аргументовано обирати оптимальні шляхи розв'язання, аналізувати й осмислювати отриманий розв'язок, представляти результати роботи й обґрунтовувати запропоновані рішення на сучасному науково-технічному й професійному рівні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	дистан	с. р.	м.к.
1	2	3	4	5	7	8
Модуль 1. Побудова та дослідження простих економетричних моделей.						
Тема 1. Математичне моделювання як метод наукового пізнання економічних явищ та процесів	5				5	
Тема 2. Кореляційно-регресійний аналіз в економіці	6	1			5	
Тема 3. Модель парної лінійної регресії: побудова та дослідження	19	1	6	4	10	2
Разом за змістовим модулем 1	30	2	6	4	20	2
Модуль 2. Побудова та дослідження багатофакторних економетричних моделей.						
Тема 1. Множинна регресія: відбір факторних змінних	3	1	2	2		
Тема 2. Множинна регресія: побудова та дослідження моделі.	7	1	4	2		2
Тема 3. Мультиколінеарність	18	2	4	3	10	2
Тема 4. Гетероскедастичність	16	1	4	3	10	1
Тема 5. Автокореляція в економетричних моделях динаміки	16	1	4	2	10	1
Разом за змістовим модулем 2	60	6	18	12	30	6
Семестровий контроль	30					
Разом за семестр	120	8	24	16	50	8

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Побудова та дослідження простих економетричних моделей.

Тема 1. Математичне моделювання як метод наукового пізнання економічних явищ та процесів

Тема 2. Кореляційно-регресійний аналіз в економіці.

Тема 3. Модель парної лінійної регресії: побудова та дослідження.

Змістовий модуль 2. Побудова та дослідження багатofакторних економетричних моделей.

Тема 1. Множинна регресія: відбір факторних змінних.

Тема 2. Множинна регресія: побудова та дослідження моделі.

Тема 3. Мультиколінеарність.

Тема 4. Гетероскедастичність.

Тема 5. Автокореляція в економетричних моделях динаміки.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Модульний контроль, оцінювання практичних робіт, відвідування аудиторних занять та самостійна робота						
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			
Побудова та дослідження простих економетричних моделей.			Побудова та дослідження багатofакторних економетричних моделей.			Загальна кількість балів: 70 + 160 = 236
оцінювання модульних контрольних робіт	оцінювання лабораторних робіт	оцінювання самостійної роботи	оцінювання модульних контрольних робіт	оцінювання лабораторних робіт	оцінювання самостійної роботи	
25+30+4= 59			75+90+12 = 177			

Примітка: Коефіцієнт нормування визначається дробом $k = 60/236=0,25$.

6.2 . Самостійна робота

№ з/п	Назва теми або завдання	Кількість годин
1.	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури (підготовка до лабораторних занять)	15
2.	Виконання завдань в дистанційному режимі	25
3.	Підготовка до модульних контрольних робіт	10
4.	Підготовка до екзамену	30
	Разом	80

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання: письмова модульна контрольна робота, яка за сумарною кількістю виконаних завдань оцінюється по 25-й бальній шкалі.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання: тест, що містить 20 завдань, кожне з яких оцінюється в 2 бали (сумарна кількість балів - 40 балів).

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Математичне моделювання: Моделювання в галузі»

Модулі	I						II																			
Назва модуля	Побудова та дослідження простих економетричних моделей.						Побудова та дослідження багатofакторних економетричних моделей.																			
К-сть балів за модуль	25+30+4= 59						75+90+12= 177																			
лекції	1						2				3				4											
практичні	1				2				3				4													
Теми лекцій	Математичне моделювання як метод наукового пізнання економічних явищ та процесів		Кореляційно-регресійний аналіз в економіці		Модель парної лінійної регресії: побудова та дослідження		Модель парної лінійної регресії: побудова та дослідження		Модульна контрольна робота -1		Множинна регресія: відбір факторних змінних		Множинна регресія: побудова та дослідження моделі		Модульна контрольна робота -2		Мультиколінеарність.		Модульна контрольна робота -3		Гетероскедастичність		. Автокореляція		Модульна контрольна робота 4	
Теми практичних занять	Математичне моделювання як метод наукового пізнання економічних явищ та процесів		Кореляційно-регресійний аналіз в економіці		Модель парної лінійної регресії: побудова		Модель парної лінійної регресії: дослідження адекватності		Модель парної лінійної регресії: дослідження статистичної значущості		Множинна регресія: відбір факторних змінних		Множинна регресія: побудова моделі		Множинна регресія: побудова моделі		Мультиколінеарність		Мультиколінеарність		Гетероскедастичність.		Гетероскедастичність.		Автокореляція	
Бали за модульні							25						25				25						25			
Бали за практичні	10				10		10		10		10		10		10		10		10		10		20			
Екзамен	40 балів																									

8 Рекомендована література

1. *Лецинський О. Л., Рязанцева В. В., Юнькова О. О.* Економетрія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2003. — 208 с.

2. *Жебка В. В., Юртин І. І., Юнькова О. О. та ін.* Курс лекцій з економетрії: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Транспорт України, 2007. — 138 с.

3. *Наконечний С. І., Терещенко Т. О., Романюк Т. П.* Економетрія: Підручник. — 2-ге вид., допов. та перероб. — К.: КНЕУ, 2000. — 296 с.

Інформаційні ресурси

16. <http://studentam.kiev.ua/content/view/650/80/>

17. http://lubbook.net/book_387.html

18. <http://studentam.kiev.ua/content/view/649/80/>

19. <http://studentam.kiev.ua/content/view/651/80/>